

La transició secundària-universitat. L'acollida als estudiants de primer curs

Joaquín Gairín Sallán

Mònica Feixas Condom, José Luis Muñoz Moreno, Cristina Guillamón Ramos
i Dolors Quinquer Vilamitjana

Departament de Pedagogia Aplicada
Facultat de Ciències de l'Educació
Universitat Autònoma de Barcelona

Resum

Aquest estudi analitza els processos de transició de l'educació secundària a la universitat i, en concret, la incorporació i l'acollida dels estudiants de primer curs. L'estudi de camp realitzat a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) recull principalment les opinions de responsables institucionals, estudiants de primer curs, estudiants de secundària i organitzacions d'estudiants. Així mateix, s'analitzen documentalment les pràctiques de promoció, acollida i tutorització d'estudiants de primer curs d'altres universitats espanyoles i estrangeres.

Els resultats revelen actuacions variades adreçades a la captació i l'acollida d'estudiants, però són escasses les vinculades amb els processos de tutoria i orientació dirigits al mateix col·lectiu. En qualsevol cas, es tracta de mesures estructurals que no sempre responen a les dificultats amb què es troben els estudiants o a les seves preocupacions, percepcions i expectatives.

Àmbit general d'interès de la innovació

La universitat ha d'adaptar-se permanentment a una societat en canvi continu, cosa que comporta modificacions estructurals i operatives en les formes d'ensenyar i gestionar. Així, és un fet l'interès creixent de les universitats per acollir, orientar i atendre els seus estudiants proporcionant-los orientació i ajuda quan cursen els seus estudis i també recolzament en la seva transició al món del treball. Totes aquestes accions reforcen la centralitat de l'estudiant i del procés d'ensenyament i aprenentatge que cal potenciar com a motors de l'activitat universitària.

Tanmateix, cal tenir present que l'educació de qualitat exigeix processos de transició organitzats, que permetin superar les dificultats que troben els estudiants en el procés formatiu, facilitant la major coordinació possible entre tots els actors implicats.

En aquest context, l'estudi al voltant de la manera de fer possible que la transició esdevingui un procés gradual és d'especial interès, ja que:

1. La població estudiantil és cada cop més heterogènia atesa la diversificació de vies d'accés, la diversitat cultural, l'experiència professional prèvia, les competències transversals que es tenen, etc. Deixar els estudiants a la lliure socialització no és l'opció més adequada per tal de satisfer-ne les necessitats.
2. La integració social i acadèmica de l'estudiant a la cultura universitària és un factor clau per al seu èxit formatiu. Els alumnes que se senten integrats acadèmicament tenen més probabilitats de concloure la titulació que cursen i obtenen millors qualificacions (Tam, 2002) i els que presenten major satisfacció tenen més probabilitats de recomanar la institució a futurs estudiants (Delaney, 2004).
3. Repercuteix de forma positiva en l'autoestima dels estudiants, en el seu rendiment acadèmic i en el seu procés de socialització, a la vegada que incideix en la prevenció del retard i l'abandonament dels estudis, fets que computen negativament en els processos d'avaluació institucional.

Totes aquestes raons justifiquen l'aposta ferma per estratègies efectives de captació d'estudiants, sobretot d'educació secundària, així com per portar a terme programes d'acollida, benvinguda o inducció per a estudiants de primer curs, que faciliten una transició més acompanyada durant els estudis universitaris.

El treball que s'ha realitzat (Projecte MQD 2004 del Departament d'Universitats) analitza el procés de transició i incorporació dels estudiants de secundària a la universitat. El document que es presenta tot seguit recull els principals aspectes metodològics, una síntesis dels resultats obtinguts i les conclusions més interessants a les quals s'ha arribat.

1. Objectius

1. Analitzar experiències de transició secundària-universitat de la UAB i d'altres.
2. Avaluar l'impacte que les accions de transició estan tenint a la UAB i analitzar els condicionants que influeixen en els resultats.
3. Confeccionar un pla de transició i incorporació dels estudiants de secundària a la universitat.

2. Descripció del treball

L'atenció dels estudiants, amb la finalitat d'assolir una adaptació completa i efectiva a la nova situació formativa, exigeix posar atenció a la connexió amb la secundària i el suport i l'orientació en el primer curs d'estada a la universitat, aspecte que analitza la present aportació fent un recorregut per les experiències conegudes.

El procés de transició de la secundària a la universitat, de la mateixa manera que tots els processos de transició educatius, resulta problemàtic, pel que suposa de canvi

de context normatiu i d'orientació de la formació que incideix a la vida acadèmica i social de l'estudiant.

Malgrat que el salt entre les dues etapes educatives sempre ha existit (Quinquer, 2004), ara possiblement és més complex per la multiplicitat de l'oferta universitària, el caràcter no propedèutic del batxillerat, els problemes de connexió entre continguts de les assignatures d'una etapa i de l'altra, la manca d'ajustar els coneixements que els estudiants universitaris requereixen i els que realment tenen, el canvi de contracte didàctic i, especialment, per l'impacte que els representa el pas d'una etapa formativa a l'altra.

La transició hauria de ser contemplada com a una oportunitat per a l'estudiant, que ha de saber aprofitar els suports que se li ofereixen, i per a la institució, en tant que se li exigeix adaptació constant davant la canviant realitat educativa de perfils, interessos, expectatives i necessitats dels estudiants.

3. Metodologia

La metodologia de treball i les actuacions concretes realitzades s'agrupen en tres grans apartats que han articulat l'estudi realitzat:

1. Fase 1. Anàlisi d'experiències existents: s'han revisat experiències internacionals i de la UAB mitjançant l'anàlisi de memòries, webs, articles, informes i entrevistes a responsables i usuaris, d'acord amb una matriu que recull la informació rellevant i les fonts d'informació.

Els instruments aplicats als informants clau de la UAB, validats per contrastació interna i externa, han estat:

- a) Qüestionari per als estudiants de primer curs. Contempla qüestions com ara la participació a les diferents accions de promoció i acollida, les accions més útils en el procés de transició, l'ajuda de les accions per decidir estudiar a la universitat, els canvis viscuts a la universitat respecte de la secundària, les dificultats en l'estudi i els suports i els recursos que es desitjaria trobar.
- b) Guió d'entrevista per a responsables d'estudiants de centres i facultats. Indaga al voltant de qüestions generals, d'informació per a la promoció i l'acollida que es fa al centre, de valoració de les accions, les problemàtiques i el coneixement de determinats programes universitaris (d'assessors d'estudiants, Argó, etc.).
- c) Guió d'entrevista per a col·lectius d'estudiants. Planteja qüestions diverses al voltant del seu procés de promoció i dels plans d'acollida de cada facultat.
- d) Guió pel grup de discussió dels estudiants assessors. Està centrat al voltant de la decisió de triar universitat, les informacions rebudes prèviament a l'ingrés universitari, els canvis viscuts a la universitat a diferència de la secundària, els suports institucionals que coneixien, etc.
- e) Qüestionari per als estudiants del programa Argó (UAB - centres de secundària). Les qüestions plantejades tenen a veure amb els motius que els van fer triar

universitat, els estudis que realitzarien, els suports rebuts en el procés de transició, la participació en estades a la UAB, la participació en el programa Argó i els suports que desitjarien tenir en iniciar els estudis superiors.

En total es van realitzar 263 qüestionaris a estudiants de 14 facultats, 31 entrevistes a assessors estudiants, 2 entrevistes a representants d'associacions d'estudiants, 10 entrevistes a estudiants del programa Argó, un grup de discussió amb 5 estudiants de primer curs i 18 entrevistes a responsables institucionals (vicerector d'Estudiants, cap de l'Àrea d'Affers Acadèmics, cap de l'Àrea de Promoció i Comunicació, vicedegans d'Ordenació Acadèmica i d'Estudiants i coordinadors de Titulació). L'estudi de camp va permetre realitzar un mapa d'accions institucionals de la UAB.

L'anàlisi de les experiències fora de la UAB va incloure: identificació de les universitats més prestigioses en el context internacional a partir de l'índex de Shanghai, delimitació dels aspectes d'anàlisi a partir de la matriu d'informació i buidatge de les accions de transició i captació d'estudiants de les web de les diferents universitats.

2. Fase 2. Delimitació i anàlisi d'experiències significatives: es van seleccionar diverses experiències d'acord amb els següents criteris: obrien noves vies per al tractament de la transició, estaven consolidades i comptaven amb alguns anys d'aplicació, havien estat avaluades i hi havia constància de la seva importància per al tema d'estudi, es mostraven accessibles per oferir informació i comptaven amb la participació dels seus responsables. Les experiències van ser: El programa Dona de la Universitat Politècnica de Catalunya; els programes Argó, Campus Ítaca i d'assessors d'estudiants de la UAB; i programes per a la retenció d'estudiants de diferents universitats.
3. Fase 3. Proposta de Pla per la Transició i Acollida d'estudiants de la UAB: especifica els objectius, les actuacions que cal realitzar i les estratègies que s'han de tenir en consideració per acollir els estudiants durant el primer curs. La seva concreció és tant el resultat d'analitzar la informació de les experiències recollides com de les valoracions dels agents que hi intervenen i les dels investigadors.

4. Resultats

El mapa d'actuacions institucionals que es porten a terme a la UAB diferencia les accions adreçades a reforçar la connexió secundària-universitat, les de captació i informació i les que tenen a veure amb l'acollida dels estudiants. En aquestes accions institucionals participen tots els centres i facultats (vegeu la taula 1).

Taula 1. Mapa d'actuacions de la UAB

Accions adreçades a estudiants de secundària i a reforçar els vincles secundària-universitat

Campus Ítaca: programa socioeducatiu que té com a objectius: animar l'estudiant a continuar estudiant després d'acabar l'ESO; crear un espai de convivència entre l'estudiant de contextos socials diversos; i potenciar l'ús del català com a llengua vehicular de comunicació (per a més informació vegeu <http://antalya.uab.es/campusitaca/>).

Programa Argó: el seu objectiu és fer més estrets i forts els vincles amb l'educació secundària. Així, es posen en marxa diferents accions com l'assessorament als treballs de recerca del batxillerat, estades d'estudiants de batxillerat a la UAB o els premis als treballs de recerca.

Altres: Dissabtes de les Matemàtiques, Dissabtes de la Física, Setmana de la Ciència i el «Camí de les Lletres».

Accions adreçades a la captació i la informació

Jornades de Portes Obertes, Visites al Campus i Dia de la Família: aquestes tres activitats tenen com a finalitat que els estudiants visitin el Campus de la UAB, ja sigui en companyia dels seus companys de classe i el professorat o durant un cap de setmana amb la seva família.

Participació al «Saló de l'Ensenyament» i altres fires.

La UAB et visita: xerrades informatives sota demanda dels IES i els ajuntaments (també se celebren jornades, a la UAB, sobre els estudis de segon cicle que s'ofereixen).

El **Bus de la UAB** fa un recorregut per diferents municipis i ciutats catalans amb l'objectiu d'apropar la informació al públic.

Web de Futurs Estudiants: on poden trobar informació acadèmica, dels serveis que ofereix la UAB, del Campus, respostes més freqüents, correu electrònic per resoldre dubtes, etc. També els centres i les facultats de la UAB disposen de plana web pròpia.

Vídeo promocional elaborat pel Servei de Comunicació de la UAB, així com fulletons informatius i altres.

Accions adreçades a l'acollida d'estudiants a la UAB

Jornades d'Acollida i Benvinguda: xerrades informatives en els diferents centres educatius sobre les titulacions, la matriculació, etc., just abans de realitzar la matrícula o durant els primers dies de classe.

Cursos de preparació als estudis per a l'estudiant de nou ingrés.

Web dels Estudiants: on es pot trobar diversa informació d'interès (la Guia de l'Estudiant, les preguntes més freqüents sobre l'espai europeu d'educació superior, la Guia pràctica d'ingrés, informació sobre allotjament, enllaç a «Suport a l'Estudi» (web de la Unitat d'Innovació Docent en Educació Superior), etc.

La Xarxa: la web per als estudiants amb informació sobre l'Edifici d'Estudiants, fòrums, serveis de suport, etc.

Unitat d'Assessorament Psicopedagògic (UAP): on els estudiants es poden dirigir en cas de necessitar suport psicològic o pedagògic. A més organitza el curs «Estratègies d'Aprenentatge» que dona crèdits de lliure elecció.

Programa d'Assessors d'Estudiants: els estudiants del darrer curs de la titulació guien i donen suport als estudiants de primer. Dóna crèdits de lliure elecció.

Acollida lingüística als estudiants estrangers (*Erasmus*).

A més de les accions institucionals pròpies de la UAB, hi ha centres i facultats que organitzen altres accions de promoció i acollida complementàries a les ja apuntades anteriorment (vegeu la taula 2):

Taula 2. Accions de promoció i d'acollida a la UAB

Facultat	Accions de promoció	Accions d'acollida
Ciències	«Els dissabtes de la física». «Fira de la Física a la UAB». «Dissabtes de les matemàtiques». Trobades quinzenals UAB-secundària (Matemàtiques). Olimpiada Matemàtica Internacional.	
CC. de la Comunicació	Dia de la família.	Jornada d'orientació.
CC. Econòmiques i Empresariales	Visites als ajuntaments per difondre els estudis.	Assignatures propedèutiques. Setmana intrasemestral. Qüestionari als estudiants de primer per a conèixer el seu perfil. Dijous de reforç de 12h. a 18h.
CC. de l'Educació	Visites als ajuntaments per a difondre els estudis. « <i>El camí de les lletres</i> ».	Pla d'acollida. Jornades de titulació Tutors a totes les titulacions.
Dret (Relacions Laborals i CC. del Treball)	Simulacions de judicis. Dia de la família. Visites als ajuntaments i a instituts per difondre els estudis.	Curs d'introducció al Dret. Programa « <i>La millora de l'aprenentatge dels estudiants de primer</i> » (Relacions Laborals, curs 20002001). Xerrades per part d'altres estudiants (Relacions Laborals i CC. del Treball).
Filosofia i Lletres	Dia de la família. Visites als ajuntaments per difondre els estudis.	Projecte d'innovació per als estudiants de primer (Geografia, curs 1998-1999). Setmana d'acollida.
Psicologia	Programa publicitari de titulacions i plans d'estudi.	Assignatures propedèutiques. Pla d'acollida per als estudiants de primer.
Traducció i Interpretació	Visites als ajuntaments i instituts per difondre els estudis. Jornades per a les famílies. CD de promoció de la Facultat. « <i>El camí de les lletres</i> ».	Conèixer les assignatures. Prova d'idiomes. Tutoria automàtica i als estudiants de primer. Setmana d'acollida.
Veterinària	Atenció a famílies. Tutories amb les famílies. Dia de la família. Salons comarcals i locals. Visites als ajuntaments, consells comarcals i diputacions per difondre els estudis.	Qüestionari als estudiants de primer per conèixer el seu perfil. Tutories personalitzades.
Escola d'Empresariales (Sabadell)	Aula Oberta. Presentacions de llibres oberts. Curs obert d'estiu. Programa de ràdio setmanal.	Pla per a l'acollida dels estudiants de primer. Xerrades d'inici de curs. Pla de tutories.
Escola Tècnica Superior d'Enginyeria	Visites als ajuntaments i els instituts per difondre els estudis	Cursos propedèutics.

(continuació)	Accions de promoció	Accions d'acollida
Escola de Turisme i Direcció Hotelera	Atenció individualitzada a les famílies que ho sollicitin. Sessions individualitzades.	Prova de nivell d'anglès. Primer dia de classe.
Escola Universitària Salesians de Sarrià	Programa «fer-se enginyers». EUSS Activa. «Assignatura industrial». Cicles d'orientació.	Setmana d'acollida.

Més enllà de les accions contemplades, els responsables institucionals del 50 % dels centres participants en l'estudi manifesten que tenen un pla de tutories, d'acollida o altres documents i materials que utilitzen per organitzar l'orientació i la tutoria dels estudiants.

Pel que fa a les problemàtiques que els centres i les facultats consideren que s'haurien d'abordar mitjançant la tutoria i que no es fa o es fa de forma poc satisfactòria, es poden agrupar, principalment, en tres grans blocs:

- Tutoria: problemes derivats de la situació laboral del professorat i de la semestralització, que repercuteixen en l'organització de la tutoria integrada, el funcionament equitatiu de les tutories, la poca incidència de la tutoria al primer curs i la manca de professorat que vulgui ser tutor.
- Docència i estudi: problemes derivats de l'absentisme, de la massificació d'estudiants a les aules, de l'abandonament dels estudis per baix rendiment acadèmic i altres derivats de visions limitades de la pròpia professió.
- Recursos: que afecten, per exemple, l'elaboració d'un pla d'acollida i el fet de disposar d'un nombre major d'estudiants assessors.

Respecte a la participació i la satisfacció dels estudiants de primer davant les accions de promoció, acollida i transició, la taula 3 recull les més significatives. Cal destacar que a la mostra hi ha un domini de dones (60 %) i de persones de 18 anys (52 %) i 19 anys (22 %), d'estudiants de Psicologia (27 %), Econòmiques (19 %), enginyeria Informàtica (19 %), Medicina (14 %) i Llengües Estrangeres (13 %).

Les qüestions obertes han permès conèixer que les accions de tutoria i transició cap a la universitat de major utilitat per als estudiants tenen a veure amb l'orientació i l'oferiment d'informació i coneixement útil, personalitzat i directe referent als estudis i al funcionament de la facultat i general de la universitat. Les informacions han estat obtingudes al Saló de l'Ensenyament i altres fires locals, als fulletons informatius, a les visites a la universitat i a les xerrades i sessions informatives en instituts i ajuntaments, cosa que ha facilitat, en moltes ocasions, la presa de decisions pel que fa als estudis que es cursaran. Altres serveis i programes que han ajudat considerablement l'estudiant de primer són: les jornades i els plans d'acollida i recepció, les assignatures propedèutiques que introdueixen als estudis i els serveis de biblioteca pel seus fons documentals i per disposar d'espais adients a l'estudi.

Taula 3. Participació i valoració d'accions concretes

Accions	% participació	% valoració				
		1	2	3	4	5
Jornada de portes obertes	50%	1	7	34	40	18
Visites de la UAB als IES	23%	6	5	39	35	15
Dia de la família o altres visites al campus	7,5%	-	9	37	27	27
Saló de l'ensenyament	49%	2	10	26	36	26
Pàgina web	80%	1	5	24	48	22
Sessions individualitzades	7%	11	37	21	26	5
Fulletons informatius	59,5%	1	12	38,5	38,5	10
Xerrades i sessions informatives (Ajuntaments, etc.)	32%	5	7	25	44	19
Jornades de rebuda	60%	1	10	37	34	18
Jornades d'acollida	52,5%	3	15	32	35	15
Estudiants assessors	22,5%	11	12	31	28	18
Tutoria individual	10%	10	7	38	24	21
Assignatures propedèutiques	20%	-	8	20	41	31
Altres	2,5%	-	-	14	57	29

Malgrat tot el que s'ha aconseguit a nivell informatiu i orientatiu, no n'hi ha prou per superar amb èxit els principals reptes i canvis que els estudiants troben quan entren a la universitat en relació amb els estudis i el paper que han de jugar. Així, consideren que hi ha una gran exigència en els estudis i una necessitat d'estudi més regular; d'altra banda, l'estudiant disposa de major llibertat, individualitat i responsabilitat, tot i que les relacions amb el professorat són, a vegades, distants o inexistents.

Els estudiants també troben dificultats en l'estudi i manifesten que disposen de poc temps per estudiar i realitzar els treballs de les assignatures. Reclamen una organització horària diferent de l'actual que els permeti desenvolupar avaluacions continuades, amb el coneixement oportú sobre les exigències d'aquestes, baixar el pes dels exàmens finals i evitar que s'acumulin els lliuraments de treballs i les proves finals d'avaluació en els mesos de gener o juny.

Algunes aportacions per a millorar el procés serien: dedicar més esforços a explicar, amb major amplitud, el funcionament dels processos de matriculació, del perfil i professionalització de les titulacions i, en general, de la universitat, en forma de presentacions, visites al campus i xerrades als instituts. Les assignatures propedèutiques, les classes zero o de reforç, els tallers previs a inicis de curs, els plans d'acollida i rebuda són accions que contribueixen de forma satisfactòria a l'èxit acadèmic durant el primer any.

Les entrevistes realitzades a responsables institucionals, associacions d'estudiants, estudiants assessors, estudiants d'ESO i grup de discussió d'estudiants permeten destacar:

- Les accions tutorialis que es consideren més rellevants són la informació facilitada per altres estudiants, el programa estudiants assessors, la tutoria integrada i personalitzada, així com les xerrades informatives sobre les titulacions.
- S'hauria d'abordar, prioritàriament, l'ampliació de les funcions del docent amb la incorporació de la tutoria i la no comptabilització de la tutoria integrada en l'expedient acadèmic, així com la seva organització pràctica.
- El programa Argó, el Campus Ítaca i el programa d'estudiants assessors es consideren experiències positives, interessants i satisfactòries que ajuden en l'orientació de l'estudiant.
- Les accions que caldria promoure són: flexibilitat horària per compartir estudis i treball, més dedicació a tutories, reducció de ràtios d'estudiants, millora de la informació sobre l'EEES, augment de l'orientació en els processos de matriculació i realització de tutories individualitzades.
- Els suports institucionals que cal per superar les dificultats presentades apunten cap a la realització de tutories, la potenciació de l'acollida i una major accessibilitat per part del professorat.
- L'anàlisi d'experiències fora de la UAB, centrat en una selecció de les 15 millors universitats del món (Academic Ranking of World Universities, 2004), permet destacar que:
 - Respecte a la promoció de la universitat en l'educació secundària, totes elles realitzen visites per a les famílies, jornades de portes obertes, participen en salons i fires educatives, disposen de visites virtuals, fan presentacions en els centres de secundària, xerrades a la universitat i accions informatives sobre les proves i l'accés. També, disposen de materials per a la difusió (guies, vídeos, ràdio i web) i compten amb equips pluridisciplinaris que desenvolupen funcions d'orientació i atenció psicopedagògica per als estudiants.
 - Respecte a les accions d'acollida a la universitat, totes realitzen accions d'informació sobre les proves i l'accés, la preinscripció, la matriculació, l'oferta formativa, les beques i els serveis; també, desenvolupen accions tutorialis de forma personalitzada, autoorientació, fòrums virtuals i disposen d'estudiants assessors. Al mateix temps ofereixen suport a l'estudi mitjançant la formació en tècniques d'estudi.

Tots aquests resultats obtinguts en han ajudat a configurar un pla de transició i incorporació a la universitat, del qual destaquem, tot seguit, alguns aspectes relacionats amb les seves cinc fases clau:

- La detecció de necessitats. Cal identificar les necessitats d'informació i d'orientació dels estudiants universitaris potencials, les dels estudiants de primer curs i les dels estudis que volen cursar o que inicien. És necessari avaluar-ne les necessitats informatives, formatives i d'orientació, identificar les necessitats específiques dels estudis, prendre en consideració les pràctiques ja consolidades per les diverses titulacions i valorar-ne el grau d'eficàcia.

- La concreció dels objectius. A partir de la detecció de necessitats, s'estableixen les prioritats i es concreten els àmbits d'actuació que han d'anar adreçats a: consolidar els vincles entre la universitat i els centres d'educació postsecundària, amb la finalitat d'afavorir el coneixement mutu, la coordinació i la captació de nous estudiants; posar al servei dels estudiants de primer un pla d'acollida i inducció que proporcioni informació sobre la universitat, els plans d'estudis, les sortides professionals i els seus serveis; superar possibles dificultats en relació amb els hàbits i les estratègies d'estudi o els coneixements previs necessaris per cursar determinades assignatures; formar els estudiants per a l'adaptació als nous estudis i millorar els mètodes d'aprenentatge; i assessorar els estudiants en temes concrets, problemes diversos o situacions especials.
- La tipologia d'accions tutorialis en funció dels moments clau del primer curs. Així, segons criteri temporal, es poden considerar dos grans blocs: les accions prèvies a la matriculació a la universitat i les accions adreçades a estudiants de primer curs. Totes elles han d'estar estretament vinculades amb els objectius i les prioritats que s'hagi fixat la universitat, la facultat o l'escola i la titulació.
- Els aspectes organitzatius. A continuació, es destaquen alguns que ens semblen imprescindibles:
 - Recollir en els plantejaments institucionals la preocupació per la transició i la incorporació dels estudiants de primer, com a un compromís que s'ha de planificar i avaluar.
 - L'existència d'una direcció política que s'encarregui d'establir els criteris i les prioritats segons un calendari d'actuacions.
 - L'existència d'una direcció operativa, que coordini i executi les actuacions corresponents, formada pels responsables de les proves d'accés a la universitat, els coordinadors de titulació o de primer curs i el professorat de secundària.
 - Un grup tècnic que donés suport al procés de planificació general i participés en la seva supervisió i avaluació, proporcionant instruments, protocols d'avaluació, mecanismes i estratègies de regulació.
 - Comptar amb criteris d'assignació del professorat de primer, reforçant la seva formació i l'existència d'un clima de treball que recolzi la coordinació i l'èxit del pla.
- L'avaluació del pla. El disseny, el desenvolupament i els resultats del pla de transició i incorporació a la universitat han de ser objectes de seguiment i avaluació per constatar els aspectes que funcionen correctament i els que són susceptibles de millora; també han de servir per profunditzar en l'organització del pla i en la presa de decisions per a la seva optimització, com delimitar el perfil del tutor de primer curs, modificar la formació rebuda pels tutors o els assessors d'estudiants, organitzar trobades amb els responsables dels plans de diversos centres o establir mecanismes per a una major coordinació amb el professorat dels centres d'educació postsecundària.

5. Conclusions

Les accions de captació dels estudiants de secundària tenen, en el cas de la UAB, uns resultats satisfactoris per als seus destinataris. No passa el mateix amb les accions d'acollida adreçades als estudiants de primer curs, que reclamen més atenció. Alguns dels resultats assenyalen que:

Les accions de més utilitat per tenir èxit en la transició de la secundària cap a la universitat són les que es preocupen per informar i donar a conèixer la universitat.

Les accions d'acollida, els serveis i els programes més valorats, durant la incorporació universitària, són les jornades d'acollida, rebuda, orientació cap a la titulació, la facultat i els serveis de la universitat i les assignatures propedèutiques. També les tutories, el programa d'estudiants assessors, el Campus Ítaca i els serveis informàtics i bibliotecaris ofereixen orientació en la transició.

Els canvis principals que troben els estudiants respecte a la secundària és que implica una major exigència acadèmica, treball autònom, la relació estudiant-professor i els sistemes d'avaluació que es desenvolupen.

Les dificultats fonamentals que es troben en la transició secundària-universitat i en la incorporació a la universitat tenen a veure amb la gestió personal que es fa del temps, la quantitat de contingut als plans d'estudi, les tècniques d'estudi, les habilitats d'aprenentatge i els sistemes d'avaluació.

La superació de dificultats necessita major informació acadèmica i administrativa, orientació psicopedagògica, organització d'assignatures propedèutiques, atenció personalitzada mitjançant tutories, augment d'estudiants assessors, millora de l'acollida i dels mecanismes d'avaluació continua.

El desenvolupament d'accions de captació i acollida, a la UAB i en d'altres universitats de referència, mostra la necessitat d'aprofundir en els processos d'adaptació i retenció d'estudiants, reforçant els processos d'orientació i tutoria abans i després de l'ingrés a la universitat. Fins ara les accions que es portaven a terme eren més aviat estructurals i bàsiques, per la qual cosa, caldria aprofundir en la via institucional (articulació i coordinació dels serveis als estudiants) i la personal (anàlisi de la configuració i el desenvolupament d'expectatives i percepcions entre els estudiants).

Per a propers estudis, ens sembla adequat estructurar programes d'acollida específics per a cada universitat, fonamentats en estudis comuns que permetin avançar en el perfil dels estudiants i en la configuració d'un catàleg de bones pràctiques de transició. També resultaria imprescindible desenvolupar mecanismes per tal d'avaluar els efectes i l'impacte d'aquests programes i analitzar el procés de transició d'altres vies d'accés com les referides a majors de 25 anys, gent gran i formació professional.

Referències

Academic Ranking of World Universities. (2004). *Ranking of Shanghai*.
<http://www.arwu.org>

- DELANEY, A. M. (2004). «Ideas to enhance higher education's impact on graduates' lives: alumni recommendations», a *Tertiary Education and Management*, 10, 89-105.
- GAIRÍN, J. (Coord.); FEIXAS, M.; FRANCH, J.; GUILLAMÓN, C. i QUINQUER, D. (2004a). «Una propuesta de acciones tutoriales para la UAB», a *III Symposium Iberoamericano de Docencia Universitaria y Pedagogía Universitaria: Hacia un espacio de Aprendizaje Compartido*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- GAIRÍN, J. (Coord.); FEIXAS, M.; FRANCH, J.; GUILLAMÓN, C. i QUINQUER, D. (2004b). «Un marco para elaborar planes de tutoría en la universidad», a *III Symposium Iberoamericano de Docencia Universitaria y Pedagogía Universitaria: Hacia un espacio de Aprendizaje Compartido*. Bilbao: Universidad de Deusto.
- GAIRÍN, J.; FEIXAS, M.; FRANCH, J.; GUILLAMÓN, C. i QUINQUER, D. (2004c). «Elementos para la elaboración de planes de tutoría en la universidad», a *Revista de Educación Contextos Educativos*. Logroño: Universidad de La Rioja, núm. 6-7, pp. 21-42.
- GAIRÍN, J.; FEIXAS, M.; GUILLAMÓN, C. i QUINQUER, D. (2005). *El Pla de Tutoria a la Universitat*. Bellaterra: Servei de Publicació de la UAB.
- QUINQUER, D. (2004). «La transición entre la secundaria y la universidad», a *8º Congreso Interuniversitario de Organización de Instituciones Educativas*. Sevilla, pp. 908-918.
- TAM, M. (2002). «University impact on student growth: a quality measure?», a *Journal of Higher Education Policy and Management*, 24 (2), 211-218.

Paraules clau

Transició secundària-universitat, incorporació, acollida, estudiants de primer curs.

Finançament

Projecte d'expedient 2004/00076 MQD a les Universitats Catalanes, convocat per Resolució UNI/371/2004 de 19 de gener de 2004 (DOGC 4081, de 1 de març) i subvencionat per Resolució de 8 de juliol de 2004.

Responsable del projecte

Joaquín Gairín Sallán
Departament de Pedagogia Aplicada
Universitat Autònoma de Barcelona
joaquin.gairin@uab.cat

Presentació del responsable del projecte i del grup de treball

Joaquín Gairín Sallán és doctor en Pedagogia, catedràtic d'Universitat i consultor internacional. El grup consolidat de recerca que coordina, EDO, ha realitzat, entre d'altres, les següents publicacions sobre la temàtica: *El Pla de Tutoria a la Universitat* (2005 — Bellaterra, Servei de Publicacions de la UAB), «La tutoria acadèmica en

el escenario europeo de educación superior» (2004 — *Revista Ineruniversitaria de Formación del Profesorado*, v.18) i «La transición como oportunidad y problema educativo» (2004 — *Congreso Interuniversitario de Organización de Instituciones Educativas*, Sevilla).

Membres que formen part del projecte

José Luis Muñoz Moreno
Departament de Pedagogia Aplicada
Facultat de Ciències de l'Educació
Universitat Autònoma de Barcelona
joseluis.munoz@uab.cat

Cristina Guillamón Ramos
Departament de Pedagogia Aplicada
Universitat Autònoma de Barcelona
cristina.guillamon@uab.cat

Mònica Feixas Condom
Departament de Pedagogia Aplicada
Facultat de Ciències de l'Educació
Universitat Autònoma de Barcelona
monica.feixas@uab.cat

Dolors Quinquer Vilamitjana
Institut Ciències de l'Educació
Universitat Autònoma de Barcelona
dolors.quinquer@uab.cat

